

Käräjätuomarin menettelyä koskeva syyteharkinta

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden on ilmoitettava oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, joka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Helsingin hovioikeuden presidentti on lainkohdan nojalla 14.4.2022 ilmoittanut oikeuskanslerille, että Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus oli 30.3.2021 antamallaan tuomiolla lukenut vastaajan syyksi työturvallisuusrikoksen ja vammantuottamuksen, jotka molemmat olivat vanhentuneet syyteoikeudeltaan ennen haasteen tiedoksiantoa. Asian oli ratkaissut kärjäoikeus kokoonpanossa, jossa oli ollut yksin käräjätuomari.

Asiakirjoista ilmeni, että vastaajana ollutta henkilöä syytettiin kärjäoikeudessa edellä mainituista rikoksista, joiden tekoajat olivat 22.9.2017-19.2.2018 (työturvallisuusrikos) ja 19.2.2018 (vammantuottamus). Rikoslain 47 luvun 1 §:n mukaan rangaistus työturvallisuusrikoksesta on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Rikoslain 21 luvun 10 §:n mukaan rangaistus vammantuottamuksesta on sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla syyteoikeus molemmista rikoksista vanhentui kahdessa vuodessa eli 19.2.2020.

Asiakirjoista ilmeni lisäksi, että haasteet asiassa annettiin vastaajalle 10.3. ja 17.3.2020 eli vastan jälkeen, kun kahden vuoden määräaika syytteen nostamiselle oli kulunut umpeen. Syyteoikeus oli näin ollen vanhentunut myös, kun haasteet annettiin tiedoksi vastaajalle 19.3.2020. Asia oli tullut vireille kärjäoikeudessa 23.10.2019 ja arkistopäiväkirjaan tehtyjen merkintöjen mukaan asia oli jaettu käräjätuomarin käsiteltäväksi 16.1.2020.

Asiakirjojen mukaan kärjätuomari ryhtyi pääkäsittelyssä käsittelemään mainittuja syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia ja tuomitsi vastaajan niistä yhteiseen 30 päiväsakon sakkorangaistukseen, vaikka syyte työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta olisi tullut rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla hylätä vanhentuneena.

ESITUTKINTA

Olen 12.9.2022 pyytänyt poliisia toimittamaan esitutinnan, jossa kärjätuomaria on kuultu rikoksesta epäiltynä. Esitutkinnassa epäiltynä rikosnimikkeenä on ollut tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen. Esitutkintapöytäkirja 5530/R/22432/22 on valmistunut 2.9.2024 ja toimitettu Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksesta oikeuskanslerinvirastoon.

MERKINTÄ

Oikeuskansleri on 23.9.2022 saattanut asianajajista annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla vastaajan puolustajana toimineen asianajajan menettelyn valvonta-asiana tutkittavaksi (dnro OKV/2287/53/2022). Ilmoituksessaan valvontalautakunnalle oikeuskansleri totesi, ettei asianajaja ollut päämiestään kärjäoikeudessa puolustaessaan ja kärjäoikeuden tuomiosta valittaessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että päämies oli syytteessä ja hänet tuomittiin teoista, jotka olivat rikoksina vanhentuneita.

Valvontalautakunta on 23.11.2023 antamassaan päätöksessä todennut asianajajan menettelyn huolimattomasti ja siten hyvän asianajajatavan vastaisesti. Valvontalautakunnan mukaan asianajajan ammattitaitoon kuuluu valvoa rikosasiassa sitä, onko syyteoikeus asiassa vanhentunut. Kysymyksessä on päämiehen oikeusturvan kannalta merkittävä tieto, joka avustajan on huolellisesti toimien pyrittävä selvittämään.

Valvontalautakunta antoi asianajajalle huomautuksen.

RATKAISU

1 Tapahtumat suoritettuna esitutinnan perusteella

Kärjätuomari tuomitsi 30.3.2021 antamallaan tuomiolla vastaajan 22.9.2017-19.2.2018 tehdystä työturvallisuusrikoksesta ja 19.2.2018 tehdystä vammantuottamuksesta sakkorangaistukseen. Rikosten syyteoikeus oli kuitenkin ollut vanhentunut. Haasteiden antaminen ja niiden tiedoksi antaminen vastaajalle oli tapahtunut vasta sen jälkeen, kun kyseisiä rikoksia koskeva syytteen nostamiselle asetettu kahden vuoden määräaika oli päättynyt.

Esitutkinnassa saadusta selvityksestä päätellen kärjätuomari oli lähettänyt asian kärjäsihteerille haasteiden antamista ja niiden tiedoksiantoa varten vajaa kuukausi ennen syyteoikeuden vanhentumista. Haasteet oli laatinut kaksi eri kärjäsihteeria kärjätuomarin ohjeiden mukaisesti. Haasteiden antaminen ja sen myötä myös niiden tiedoksiantaminen vastaajalle oli kuitenkin tapahtunut vasta käsiteltävänä olleiden rikosten syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen.

Kärjäsihteerejä on kuultu esitutkinnassa todistajina. Asiassa ei ole kuitenkaan saatu selvyyttä, miksi haasteet oli annettu vasta vajaa kuukausi syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen.

Syyttäjä esitti asiassa myös vastaajan työnantajaan kohdistetun yhteisöakkovaatimuksen. Syyttäjä kuitenkin luopui yhteisöakkovaatimuksesta aluehallintoviranomaisen edustajan kärjäoikeuden pääkäsittelyssä esittämän loppulausunnon jälkeen, joten vaatimus jäi sillensä.

Kärjäoikeuden tuomiosta valitettiin Helsingin hovioikeuteen, joka tuomiollaan 19.11.2021 hylkäsi syytteen työturvallisuusrikoksesta ja vammantuottamuksesta syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi ja vapautti vastaajan kärjäoikeuden tuomitsemasta rangaistuksesta. Hovioikeus velvoitti valtion korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut kärjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

2 Epäilty tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen

2.1 Sovellettava rangaistussäännös

Rikoslain 40 luvun 10 §:n (604/2002) mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomiioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

2.2 Virkavelvollisuuden vastaisuus

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan, jollei asiaa luvun 6 §:ssä säädetyllä tavalla heti jätetä tutkimatta, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan tunnollinen ja huolellinen.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti. Kyseisen lain 3 a §:n (685/2016) 1 momentin mukaan lakia sovelletaan myös tuomarin virkaan ja tuomariin, jollei laissa toisin säädetä.

Rikoslain 21 luvun 10 §:n mukaan vammantuottamuksesta on rangaistuksena sakkoa tai vankeutta enintään 6 kuukautta. Rikoslain 47 luvun 1 §:n mukaan työturvallisuusrikoksesta on rangaistuksena sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Kyseisten rikosten syyteoikeuden vanhentumisen kannalta olennainen säännös on siten rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohta, jonka mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus. Selvää on, että syyte on hylättävä, mikäli syyteoikeus on vanhentunut.

Korkein oikeus on virkarikoskäytännössään ([KKO 2017:92](#), kohta 64) todennut usein katsotun, että lainkäytössä esimerkiksi rangaistusminimin alittaminen, vanhentuneesta rikoksesta tuomitseminen ja muut sen kaltaiset selvän säännöksen rikkomiset ovat johtuneet huolimattomuudesta, ellei virkamiehen säännösten vastaista menettelyä ole ollut aiheutta pitää tietoisena toimintana.

Käräjätuomari on suoritettuna esitutinnan perusteella laiminlyönyt varmistaa, että haasteet annetaan laissa edellytetyin tavoin viipymättä. Käräjätuomari on lisäksi käsitellyt syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia käräjäoikeuden pääkäsittelyssä ja tuominut vastaajan sakkorangaistukseen. Käräjätuomari on esitutkinnassa myöntänyt tapahtuneen.

Mikään ei viittaa siihen, että käräjätuomarin lainvastainen menettely olisi ollut tahallista. Johtopäätöksenä edellä esitetystä on, että menetellessään kerrotuin tavoin käräjätuomari on huolimattomuudesta rikkonut rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla virkavelvollisuutensa.

2.3 Teon vähäisyyden arviointi

Asiassa on lisäksi arvioitava, ylittääkö käräjätuomarin epäilty teko rikoslain 40 luvun 10 §:n tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyskynnyksen vai onko se tunnusmerkistössä mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä ([HE 58/1988 vp](#), s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäjäviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. Rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Käräjätuomarin teon vähäisyyttä arvioitaessa on ensinnäkin otettava huomioon, että asiassa ei ole ilmennyt, etteikö epäiltyjen rikosten tekoaika ja sen myötä syyteoikeuden vanhentumisaika olisi tuomarilta edellytettävää huolellisuutta noudattaen vaikeuksitta ollut havaittavissa. Kyse on ollut kahdesta varsin tavanomaisesta rikosnimikkeestä, eikä niitä koskevaan syyteoikeuden vanhentumiskysymykseen ole liittynyt mitään oikeudellista tulkinnanvaraisuutta.

Syyt haasteiden antamiselle vasta epäiltyjen rikosten syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen on jäänyt esitutkinnassa avoimeksi. Käräjätuomari on esitutkinnassa kuitenkin myöntänyt asiakirjoista ilmenevien tietojen viittaavan siihen, ettei hän ollut havainnut lähestyvää syyteoikeuden vanhentumista välittäessään eteenpäin haasteiden antamiseen liittyviä tietoja käräjäsichteereille. Asiassa ei myöskään ole ilmennyt, että käräjätuomari olisi varmistanut sitä, että haasteet annetaan laissa edellytetysti viipymättä.

Molempien käsiteltävänä olleiden rikosten syyteoikeus oli asiassa vanhentunut, joten niitä ei olisi tullut enemmälti käsitellä ja syyte olisi tullut hylätä kokonaisuudessaan. Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti lainkäyttöasiaa käsitellessään ja ratkaistessaan eli käräjätuomarin tehtävien ydinalueella. Käräjätuomari vastaa antamansa tuomion lainmukaisuudesta. Käräjätuomari on siten menetellyt selvästi vastoin sitä, mitä edellytetään tuomarinviran asianmukaiselta hoitamiselta. Menettely on ollut omiaan vaarantamaan luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Toisaalta esitutkinta-aineistosta voi päätellä, ettei oikeudenkäynti käräjäoikeudessa ole ollut kokonaisuudessaan tarpeeton. Rikoslain 8 luvun 7 §:n mukaan yhteisösakkoa koskevan vaateen vanhentumisaika on sama kuin vaateen perusteena olevan rikoksen vanhentumisaika. Pykälän toisen virkkeen mukaan lyhin vanhentumisaika on kuitenkin viisi vuotta. Käräjätuomarin käsittelemässä asiassa syyttäjän esittämä yhteisösakkovaatimus ei näin ollen ole ollut vanhentunut ja käräjäoikeuden on tullut joka tapauksessa käsitellä kyseinen vaatimus. Syyttäjä oli käräjäoikeuden tuomion mukaan tosin luopunut yhteisösakkovaatimuksesta, mutta vasta aluehallintoviranomaisen edustajan asiassa esittämän loppulausunnon jälkeen.

Vastaajalle ei ole aiheutunut asiassa haitallisia täytäntöönpanoseurauksia hovioikeuden hylättyä syyteoikeudeltaan vanhentuneet rikokset ja vapautettuaan vastaajan käräjäoikeuden tuomitsemasta rangaistuksesta. Hovioikeus on velvoittanut valtion korvaamaan vastaajan oikeudenkäyntikulut käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa. Käräjätuomarin käsittelemän asian vastaaja ja asianomistajaa on käsillä olevassa esitutkinnassa kuultu asianomistajan asemassa. Molemmat ovat ilmoittaneet, ettei heillä ole asiassa vaatimuksia.

Ratkaisukäytännössäni olen kiinnittänyt syyteoikeuden vanhentumistapauksissa huomiota tuomarin virheen vähäisyyttä arvioidessani muun muassa siihen, onko virheestä aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseurauksia, vakavimmillaan vapaudenmenetyksen, onko tuomarin menettelyyn liittynyt moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentuminen tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena sekä onko virhe ollut vain yksi osa laajaa oikeudenkäyntiä, vai onko pääkäsittely ollut virheen vuoksi kokonaisuudessaan tarpeeton ja aiheuttanut tarpeettomia kuluja valtiolle. (Ks. lähemmin tästä vähäisyysarvioinnista kirjoituksessani ”Pitäisikö virkamiehiä panna syytteeseen enemmän?” [Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksessa vuodelta 2022, s. 20](#))

Tapauksissa, joissa on ollut kyse tuomareiden tekemistä virheistä heidän käsitellessä syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia, olen määrännyt syytteen nostettavaksi erityisesti tilanteissa, joissa tuomari on tuominnut vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta tai useista vanhentuneista rikoksista ja tuomarin lainvastaisesta menettelystä on aiheutunut vastaajalle aiheeton vapaudenmenetys.

Tällaisia tapauksia koskevat esimerkiksi päätökseni asioissa OKV/1/30/2017, OKV/46/30/2017 ja OKV/203/30/2022. Ensiksi mainitussa asiassa korkein oikeus hylkäsi päätöksellään [KKO:2020:78](#) tuomaria vastaan nostetun syytteen, toisessa ja kolmannessa asiassa hovioikeus tuomitsi käräjätuomarin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta ja kolmannessa lisäksi tuottamuksellisesta vapaudenriistosta. Näihin rinnastettavasta tapauksesta ei tässä kuitenkaan ole kyse, koska vastaajalle ei ole koitunut vapaudenmenetystä.

Lisäksi olen määrännyt syytteen nostettavaksi tapauksessa (OKV/12/30/2017), jossa rikoksen syyteoikeus oli vanhentunut tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, tuomari oli lukenut vastaajalle syyksi ainoan käsiteltävänä olleen rikoksen ja pääkäsittely oli siten ollut virheen vuoksi kokonaisuudessaan tarpeeton ja aiheuttanut tarpeettomia kuluja valtiolle. Korkein oikeus tuomitsi kärjätuomarin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta.

Tässä asiassa on edellä todetusti sekä kärjätuomarin teon vähäisyyden puolesta että sitä vastaan puhuvia seikkoja. Teon vähäisyyden puolesta puhuu muun ohella se, että esitutkinnassa saadun selvityksen valossa kärjätuomari on ryhtynyt haasteiden antamista valmisteleviin toimiin ennen syyteoikeuden vanhentumista, olkoonkin, että haasteiden antaminen tosiasiallisesti on tapahtunut vasta syyteoikeuden vanhentumisen jälkeen. Oikeudenkäynti kärjäoikeudessa ei myöskään ole ollut kokonaisuudessaan tarpeeton eikä syyteoikeudeltaan vanhentuneista rikoksista tuomitulle vastaajalle ole aiheutunut asiassa haitallisia täytäntöönpanoseurauksia hovioikeuden hylättyä syyteoikeudeltaan vanhentuneet rikokset ja vapautettua vastaajan kärjäoikeuden tuomitsemasta rangaistuksesta. Kärjätuomarin teossa ei nähdäkseni ole sellaisia piirteitä, jotka ilmentäisivät välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Asiassa ei muutoinkaan ole tullut ilmi aiemmasta tuomareiden menettelyä koskevasta ratkaisukäytännöstä poikkeavia erityisiä syitä, joiden perusteella kärjätuomarin tekoa ei olisi pidettävä vähäisenä.

Katson näin ollen kärjätuomarin teon olevan lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta esitutinnan perusteella tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäinen.

3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti käsitellessään syyteoikeudeltaan vanhentuneita rikoksia kärjäoikeuden pääkäsittelyssä ja tuomitessaan vastaajan näistä rikoksista. Kärjätuomari on lisäksi laiminlyönyt varmistaa, että haasteet annetaan laissa edellytetyin tavoin viipymättä. Kärjätuomarin tekoa on kuitenkin pidettävä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäisenä. Asiassa ei siten ole todennäköisiä syitä hänen syyllistymisestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n (536/2011) 1 momentissa on säädetty, että jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aiheutta syytteen nostamiseen.

Pidän käräjätuomarin menettelyn virheellisyyttä kuitenkin siinä määrin vakavana, että annan hänelle huomautuksen hänen edellä kuvatusta menettelystään. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Päätökseni lähetetään tiedoksi Helsingin hovioikeuden presidentille ja Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden laamannille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Apulaisosastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman